

**Розширений план лекцій
з дисципліни «Філософія Середніх віків»**

Лекційних годин - 30

Викладач – Афанасьєв О.І.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.
СТАНОВЛЕННЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ**

Тема 1. Вступ до курсу середньовічної філософії.

Ідея „середнього віку” та відношення до середньовіччя в європейській традиції. Історичні обставини та форми існування середньовічної філософії. Проблема періодизації. Джерела з середньовічної філософії.

Тема 2. Передумови формування середньовічної філософії.

Поняття патристики. Патристика та патрологія. Грекомовна та латиномовна апологетика. Основні представники. Два способи відношення до язичницької мудрості. Тертуліан: вчений диспут з філософією.

Тема 3. Вчення Аврелія Августина.

Особистість та вчення Аврелія Августина. Релігія та філософія у творах Августина. „Сповідання” – розповідь про особисте навернення. „Про город Божій” – навернення всесвітнє. Трактат про свободу волі. Спір з маніхеями, пелагіанцями, донатистами. Августин: буття та час. Есхатологічна історія.

Тема 4. Латинська патристика IV - V ст.

Патристика як етап систематизація і впорядкування християнського віровчення. Обґрунтування теологічно-філософських принципів християнського світогляду у діяльності отців церкви.

Тема 5. Боецій та Кассіодор – „транслятори вченої традиції”

Боецій – життя та твори. Коментарій до Порфірія. Богословські трактати Боеція та їхній вплив на схоластику. Визначення вічності з „Втішання філософією”. Компілятивний характер пізноантичної вченості. Марціан Капелла.

Тема 6. Початок схоластики на Заході. Поняття схоластики.

Роль ірландського чернецтва. Каролінгське відродження. Діяльність Алкуїна. Трівіум та квадрівіум. Іоанн Скотт Еріугена та його трактат „Про розділення природи”.

Тема 7. Арабська та єврейська філософія середніх віків.

Особливості формування арабської культури. Священний текст та алгоритм. Мутазіліти. Аль-Кінді, Аль-Фарабі. Ібн Сіна (Авіценна). Ібн Рушд (Аверроес). Авіцеброн (Ібн Гебіроль). Рамбам (Маймонід) Вплив арабської та єврейської філософії на європейську схоластику. Шляхи контакту. Толедська школа перекладачів.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.
РОЗКВІТ ТА ЗАНЕПАД СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ**

Тема 8. Західноєвропейська схоластика XI - XII ст.

Підйом X – XIII ст. Діалектики та антидіалектики. Лан франк. Петро Даміані. Ансельм Кентерберійський – чернець, політик, богослов. Онтологічний аргумент та його доля у історії філософії. Ключіньський рух та церковна реформа XI ст.

Тема 9. Проблема універсалій в середньовічній філософії.

Початок спору про універсалії, його джерела. Реалізм Шартрської школи (Бернард Шартрський та Гілберт Порретанський). Спор П'єра Абеляра з вчителями (Гійом з Шампо, Росцелін). Метод quaestio.

Тема 10. Концептуалізм Абеляра. Еквівокальність в філософії Абеляра.

Поняття концепту у Абеляра. „Sic et non” та розвиток схоластичного методу. Етика Абеляра.

Тема 11. Висока схоластика. Засвоєння схоластикою аристотелізму.

Мислителі оксфордської школи (Роберт Гроссетест, Роджер Бекон). Середньовічний емпіризм та натуралізм та їх відмінність від новоевропейської науки. Перипатетизм Альберта Великого. Схоластичне вчення про тривимірне існування універсалій. Францисканці та августинізм у схоластиці. Бонавентура: illuminatio та традиційна метафізика світла. Латинські аверроїсти. Сігер Брабантський.

Тема 12. Вища точка розвитку схоластичної філософії – Фома Аквінський.

Життя та твори Фоми. Поняття „буття” в філософії Фоми як завершення перетворення аристотелівської energeia в середньовічну actualitas. Фома про суще та сутність. Етика Аквіната. Томізм в історії та сучасному світі.

Тема 13. Пізня схоластика.

Дунс Скот та поступове зникнення схоластики. Номіналізм У. Оккама. „Лезо Оккама”. Оккам та Марсиль Падуанський. Політична філософія Оккама та Марсилья. Традиція містичної філософії середніх віків. Майстер Екхарт. Йоганн Таулер, Генріх Сузо, Йоганн Рейнсбрук.

Тема 14. Друга схоластика у XVI – на початку XVII ст.

Відродження університетської філософії в Іспанії в першій третині XVI ст.: початок „другої схоластики”. Морально-правові ідеї Саламанкської школи. Єзуїти та розвиток „другої схоластики”. Моральна доктрина єзуїтів: пробабілізм. Франсиско Суарес (1548–1617) – вища точка розвитку другої схоластики.

Тема 15. Теоцентризм середньовічної філософії.

Поняття духу як єдності волі розуму і почуття. Ідея розвитку в середньовічній філософії як рух від минулого через теперішнє у майбутнє, від творіння світу Богом (креаціонізм) до Страшного суду.